

Пропозиції НСЖУ до проекту Закону України №6443

Фахові медіа юристи висловили своє занепокоєння з приводу запропонованого визначення статусу журналіста, а саме вважають, що редакція «Примітки» до статті 345¹: *«Під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171, 347¹, 348¹, 349¹ цього Кодексу слід розуміти діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет»* потребує доопрацювання.

У разі запровадження запропонованої редакції тлумачення «професійної діяльності» статті 345¹:

1. Повинна узгоджуватися із іншими нормативними актами, що регулюють правовий статус журналістів. Зокрема, із ч. 1 ст. 25 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», згідно якої *«Журналістом редакції друкованого засобу масової інформації відповідно до цього Закону є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням, **що підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації»***;
2. Така нова редакція дозволить вважати «професійною діяльністю журналіста» діяльність будь-якої особи, яка пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Тобто, наприклад, суддя, який здійснив низку дій із збору інформації та передачі її засобу масової інформації буде вважатися таким, що здійснив професійну діяльність журналіста, що прямо суперечить ст. 54 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в частині вимог щодо несумісності;
3. Така нова редакція дозволяє вважати «професійною діяльністю журналіста» діяльність журналіста, що виконується не у зв'язку із трудовою/договірною або професійною діяльністю, а будь-якою іншою, наприклад збір інформації в особистих або сімейних цілях (збір інформації щодо розміру орендної плати за житло для визначення власної ціни як орендодавцем), що у подальшому призведе до

- притягнення осіб до кримінальної відповідальності за протидію заняття журналістом особистою непрофесійною діяльністю;
4. Нова редакція «Примітки» в значній мірі звужує коло прав журналістів, які надають їм можливість збору інформації. Так, наприклад, згідно ч. 4 ст. 58 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» *«4. Журналіст телерадіоорганізації має право по пред'явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що підтверджує його професійну належність або повноваження, надані телерадіоорганізацією, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, в місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено надзвичайну ситуацію, надзвичайний стан або взяті адміністративні та медико-санітарні заходи (карантин), та безперешкодно виконувати свої професійні обов'язки»;*
 5. Нова редакції «Примітки» ускладнить процедуру доведення в кримінальному провадженні факту вини особи через те, що особа, яка здійснить кримінальне правопорушення буде заперечувати її обізнаність щодо статусу журналіста, що призведе до безкарності.

На думку Співки, вказана редакція фактично встановлює *«статус журналіста»* за будь-яким *«збирачем та поширювачем»* інформації. А такі зміни призводять до нівелювання всіх позитивних напрацювань щодо захисту прав журналістів, яке відбулось з часу введення в дію вищевказаних статей.

Відповідно до вказаної редакції, факт *«збирання та поширювання інформації»* надасть будь-якій особі статусу журналіста і встановлене статтями 171, 345-1, 347-1, 348-1 КК України право на захист. Що є абсурдним та не відповідає принципам правової визначеності та не вказує на неналежне урядування.

Варто зазначити, що одним із суттєвих елементів принципу верховенства права є принцип юридичної визначеності. Цей принцип має різні прояви. Зокрема, він є одним з визначальних принципів *«доброго врядування»* і *«належної адміністрації»* (встановлення процедури і її дотримання), частково співпадає з принципом законності (чіткість і передбачуваність закону, вимоги до *«якості»* закону).

Наприклад, у пунктах 70-71 рішення по справі *«Рисовський проти України»* (заява № 29979/04) Європейський Суд з прав людини, аналізуючи відповідність мотивування Конвенції, підкреслює особливу важливість принципу *«належного урядування»*, зазначивши, що цей принцип передбачає, що у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовніший спосіб (рішення у справах *«Беєлер проти Італії»* (Beyeler v. Italy), заява № 33202/96, пункт 120, *«Онер'їлдіз проти Туреччини»* (Oneryildiz v. Turkey), заява № 48939/99, пункт 128, *«Megadat.com S.r.l. проти Молдови»* (Megadat.com S.r.l. v. Moldova), № 21151/04, пункт 72, *«Москаль проти Польщі»* (Moskal v. Poland), заява № 10373/05, пункту 51). Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок (див., наприклад, рішення у справах *«Лелас проти Хорватії»* (Lelas v. Croatia), заява № 55555/08, пункт 74,

«Тошкуче та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), заява № 36900/03, пункт 37) і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, які зачіпають майнові інтереси (див. зазначені вище рішення у справах «Онер`їлдіз проти Туреччини» (Oneryildiz v. Turkey), пункт 128, та «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy), пункт 119).

Принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість (див. зазначене вище рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), заява № 10373/05, пункт 73). Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, *inter alia*, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам (там само). З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу (рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), заява № 36548/97, пункт 58). Іншими словами, державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків (див. зазначене вище рішення у справі «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), пункту 74). Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються (рішення у справах «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), пункт 58, «Гаші проти Хорватії» (Gashi v. Croatia), заява № 32457/05, пункт 40, «Трго проти Хорватії» (Trgo v. Croatia), заява № 35298/04, пункт 67).

Пропозиції до проекту Рекомендацій

- Авторам законопроєкту - **відкликати його з Верховної Ради України і не включати до порядку денного чергової сесії;**
- **Комітетам Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності та з питань свободи слова залучити медійні громадські та професійні журналістські організації до ширшого діалогу з метою опрацювання можливості внесення змін до примітки ст. 345-1 КК України у визначенні поняття осіб, на які поширюється норми законодавства в сфері захисту журналістів.**
- Запровадження практики проведення регулярних регіональних та національних звітів органів Національної поліції щодо справ фізичної агресії та перешкоджання діяльності журналістів.

